

ЧИ Є СУД В УКРАЇНІ ?

*Доповідач: Яровий С.М., к. юрид.н., старший викладач
кафедри АППФЕБ*

Питання здається риторичним, але не поспішатимемо з висновками. В літературі описується один казус, що стався за часів Фрідріха Великого, приблизно перед Семирічною війною. Королю заважав і докучав своїм шумом млин, що знаходився поруч і належав селянинові. Король пригрозив цьому селянинові конфіскувати млин, на що той відповів: «Але в Пруссії ще є суд!» Причому, тут важлива не сама емпірія, а те, що селянин природно й інстинктивно так думає. «Але в Пруссії ще є суд», є до кого звернутися, подати в суд на уряд, тобто на короля. Фрідріх Великий дуже збентежився. У результаті він звелів на фронтоні своєї резиденції викарбувати ці слова селянина: «У Пруссії ще є суд». І за свідченням очевидців, цей напис ще у 1933 році зберігався в цілковитій незмінності [1,с.3].

Як добитися такого авторитету суду в кожній країні? Насамперед, слід підвищити статус суддів, законодавчо забезпечити їх самостійність і незалежність у прийнятті судових рішень.

В Європейській Хартії про Закон «Про статус судів» (Лісабон, 10 липня 1998р.) зазначається, що метою закону про статус суддів є забезпечення компетентності, незалежності та безпристрасті, на які законно розраховує кожна людина при зверненні до суду і до кожного судді за захистом своїх прав.

Як відомо, за радянських часів в умовах функціонування командно-адміністративної системи суд був її складовою. Судова система розглядалася як один з об'єктів державного керівництва партії, а судді слухняно виконували всі вказівки, що надходили «зверху».

Як результат цього – панувала певна нерівність. Існувала каста «недоторканих». Щодо звичайних громадян, то суд в кримінальному судочинстві виступав як орган боротьби із злочинністю, а в цивільному – вирішував обмежене коло питань. Зокрема, розглядав майнові та ще деякі справи, трудові та інші конфлікти в сфері професійної діяльності громадян. Будь-які претензії до державних органів, їх посадових осіб розглядалися в порядку підлеглості.

Коли КПРС (Комуністична Партія Радянського Союзу) перестала існувати, люди продовжували звертатися до державних органів, аж до Президента України, але у більшості випадків не до суду. По-перше – складно перебороти у більшості людей ментальність, по-друге, люди не навчилися відстоювати свої права через суд.

Сьогодні можна стверджувати, що судова реформа в Україні відбулася, але ще не відповідає міжнародним, Європейським вимогам. У ст. 126 Конституції України зазначається: «незалежність і недоторканість суддів гарантується Конституцією і законами України. Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється».

У ст. 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року зазначається, що суди здійснюють правосуддя самостійно. Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції, законів України, забезпечуючи при цьому верховенство права.

Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом.

Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом.

У ст. 7 зазначеного вище закону звертається увага на те, що кожному гарантується захист його прав, свобод та законних інтересів незалежним судом, утвореним відповідно до закону.

Для забезпечення справедливого та неупередженого розгляду справ у розумній строки, встановлені законом, в Україні діють суди першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховний Суд України.

Слід зазначити, що останній не розглядає цивільні та кримінальні справи як суд касаційної інстанції, а лише як суд, що розглядає рішення судів касаційної інстанції щодо неоднакового застосування норм матеріального права. Введено Вищий Спеціалізований Суд України.

Кожен має право на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку в суді будь-якої інстанції.

6 липня 2005 року був прийнятий Кодекс адміністративного судочинства України.

У ст. 2 цього закону зазначається, що завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових

відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ.

До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

У ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства звертається увага на те, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого зокрема людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини.

З зазначеного вище, на нашу думку, суди стали незалежними, а судді недоторканими і безпристрасними.

Все більше людей звертається до суду за справедливим вирішенням справ. В той же час, наша судова система недосконала, про що свідчить відміна судових рішень. Численні факти свідчать, що суди однієї інстанції засуджують, а суди іншої інстанції виправдовують.

Як зазначає В. Ф. Бойко, помиляються всі, але масових дихотомічних протиріч у судових рішеннях різних рівнів не повинно бути. Частина провини за це покладається на закони. Саме їх формулювання не завжди дають можливість забезпечувати однозначність щодо їх тлумачення [1, с. 4].

На нашу думку, значно більшу частину провини за неправосудні рішення мають взяти на себе суди, а точніше, судді. Кваліфікація і правосвідомість частини з них, особливо на місцевому рівні, залишають бажати кращого. Незалежність суддів – це необхідна, але не достатня передумова здійснення правосуддя. Цим створюється лише його можливість /може/. Другою необхідною умовою є бажання самих суддів вершити правосуддя /хоче/. Потрібно створити такі умови, в яких вони могли б діяти тільки у такий спосіб і ніяк не інакше. Це є важливою проблемою сьогодення.

Але безсумнівно одне: наша держава стала на шлях правової і, значною мірою, саме завдяки реалізації судової – правової реформи.

Література

1.Бойко В.Ф. Право людини на правосуддя /Судове право України/: навч. посіб./ В.Ф. Бойко, В.О. Євдокимов, О.Х. Юлдашев.- К.: Варта; МАУП, 2003.-256с.